

Hrvatje proglašajo za svoja. Da sta lansko leto razstava v srpskem paviljonu v Rimu, ni važno, saj so motivi, ki so tudi druge Hrvate privedli do tega koraka, znani. Hrvatje imajo med Jugoslovani največje umetniške osebnosti, ki igrajo tudi v tujini odlično vlogo.

Za Hrvati moramo imenovati prve Slovence. Kdo se bo začudil tej trditvi, ker jih doma tako malo ce-

MUTSUHITO, UMRLI JAPONSKI CESAR.

nimo, a je le res. Posebno slikarji, ki so se na razstavi pridružili društvu Medulić, so zanimivi in se na prvi pogled pokažejo kot skupina ljudi, ki se bori za iste cilje. Tudi na letošnji spomladanski razstavi dunajske Secesije so se iz vse razstave odbijali kot posebna skupina, ki živi samostojno življenje poleg in vzporedno z drugimi. Res ni med njimi nobene prav silne umetniške osebnosti, toda to, kar so dosegli, je vsega vpoštevanja vredno in se povsod lahko pokaže.

Ako se še enkrat ozremo na celo razstavo, ne moremo imeti nič proti temu, da Slovenci niso razstavili kot narodnostna skupina, ampak so se pridružili v veliki meri Meduliću. Umetniške struje so mednarodne in tako se veliko bolje pokaže, koliko jih stremi za podobnimi cilji. Fraza o narodni umetnosti se v praksi razblini v nič. Meštrovich ni nič manj srednjeevropski kot jugoslovanski. Tako je pri vseh resničnih umetnikih, ker nobeden ne sme prezreti pridobitev tujine, če hoče stati na višini časa in biti vpoštevan tudi izvan domovine.

Pomena teh razstav ne smemo podcenjevati. Prvič se tu vsaj deloma vidi, koliko in kake umetniške moči imamo Jugoslovani, drugič stopajo posamezne narodnostne skupine v čisto drugo, resničnejšo luč, tretjič pa se vidi, kako eni in drugi sledimo razvoju splošne umetniške kulture, v koliko smo to sprejeli in v kateri smeri jo sami na lastnih tleh razvijamo. Jugoslovanska umetnost je po veliki večini provincialna in v svojem razvoju zaostaja vedno za nekaj let za srednjo Evropo; malo jih je in to so v prvi vrsti Hrvati in Slovenci ali avstrijski Srbi, ki

gredo skupno z zapadno Evropo, drugi nekoliko zaostajajo.

Želimo samo, da bi vendar enkrat tudi Ljubljana doživela veliko jugoslovansko umetniško razstavo, ki naj bi pokazala posebno, kaj zmore jugoslovanska moderna na vseh poljih. Jedro te razstave bi bile moči, ki jih zbira Medulić in sorodne. Razstavili naj bi izbrana najboljša dela, ker taka razstava bi bila obenem apologija domačih stremeljenj, ki jih premalo razumemo in podcenjujemo, pa tudi premalo poznamo.

Fr. Stelè.

Najnovejša umetnost — imenuje se futurizem, ekspresionizem ali kakorkoli — je zmešala mnogo glav, in sicer med umetniki samimi nič manj nego med njih kritiki in občinstvom. Sodbe so kaj različne. Ljudje zmajujejo v taki razstavi z glavami in menijo, da je muza slikarstva zblaznela; kritiki so se v dolgih letih tolikokrat zmotili in izkazali za tako

YOTSIHITO, NOVI JAPONSKI CESAR.

nezanesljive preroke — kako je n. pr. zgodovina prečrtala vsa njih prerokovanja o impresionizmu! — da sedaj ali brez pomisleka slede vsaki struji, ali pa govore tako, da obenem hvalijo in grajajo, povečujejo in obsojajo — revmatizem strahu jim je ostal v kosteh in sedaj se boje vsakega ostrejšega vetra; ekspresionisti sami se dele v take, ki resno streme in resno delajo, brez velikih teorij, nezavedno pokorni zakonu razvoja, in tropo vročekrvnih otročajevo — katera misel jih ni imela, sebi v škodo in pokoro? — ki skrbe za krik in zmešnjavo. Skupina nemških ekspresionistov je začela sedaj izdajati svoje glasilo „Der blaue Reiter“. (Prim. Hans Tietze: Der blaue Reiter v zadnji številki revije „Kunst für Alle“.)

Kaj hočejo ti novi ljudje? Reakcijo proti impresionizmu. — Impresionizem je bil odbojna sila proti akademizmu in romantiki, hotel se je nanovo polastiti narave, rešiti problem svetlobe in zraka; duhovni, vsebinski problemi so mu bili manjvredni ali ničvredni. Zato nepregledne vrste pokrajin v zadnjih razstavah — zgodovinskih prizorov in slik iz življenja se je lotil skoro samo še dvorni ali kak drug praktičen slikar.

Ekspressionisti hočejo ravno nasprotno, oni ne slikajo več narave, ampak nje zavedno abstrakcijo, duhovno vsebino pojavov. Ne opazujejo več posebnosti jutranje in večerne razsvetljave, atmosfere in barvnih nians, ne zahtevajo od opazovalca, da si izbere pred sliko določeno opazovališče in mežika z očmi, temveč skušajo naravo razmaterializirati, razoblikovati, razdeljujejo celotne pojave in prepuščajo gledalcu, da se včustvuje in znajde v njih. Priznavajo sicer, da njih hotenje še ni popolnoma jasno, a upajo, da se bo razčistilo, razbistrilo.

Ekspressionisti trdijo, da daje zgodovina sankcijo njihovemu delu. To, kar hočejo, ni nič novega: umetnost divjakov, globoka pobožnost gotskih skulptur, mistična umetnost Grecova, zlasti pa razne narodne umetnosti dokazujejo, da ni naloga slikarstva, doseči iluzijo resničnosti z barvo in črto, ampak izraziti osebne misli in čustva. Ekspressionizem torej doseza to, kar je najbistvenejše v umetnosti. Zato bo zmagal, na vseh cestah ga bomo srečevali, domač bo v vsaki hiši. Dajte prosto pot tej čisti umetnosti — l'art pour l'art!

Tako govore ekspressionisti. Njihovo geslo svobode in neodvisnosti — l'art pour l'art — ni novo. Proglasili so ga že takrat, ko se je umetnost uprla pripovedovanju, osebnemu čustvu, vsebini, hotela biti strogo objektivna in se lotila izključno formalnih problemov. Antipodi današnjega ekspresionizma so torej imeli isto geslo kot ekspressionisti sami. Navidez je to čudno,

a je kaj preprosto in naravno. Ko umetnost reši kak formalni problem, nastane tihota, mir; samoposebi pride do tega, da se jame zopet bolj kultivirati vsebinska stran umetnosti. Impresionizem je svojo nalogo srečno rešil — nujno je torej, da stopi na njegovo mesto nekaj drugega, naj se to imenuje ekspresionizem ali kakorkoli, ker se zgodovina giblje vedno v istem ritmu, spreminja se samo melodija. A ravno tako nujno je, da mora prenehati tudi ekspresionizem, potem ko je umetnost obogatil in oplodil; prenehal bo pa tem prej, čim bolj je teoretiški, to je: enostranski.

Tietze misli še iz drugega razloga, da ekspresionizem ne bo postal umetnost bodočnosti, kakor upajo njega zagovorniki. Razoblikovanje pojavov ter njih razdeljevanje in sestavljanje po duhovni vsebini je nekaj tako absolutno novega, da ne bo moglo zmagati stoletnih tradicij. Doslej smo še vedno tako navajeni, videti v slikarstvu iluzijo narave, da se bo ob tej navadi skrhalo moč ekspresionistov. Zmagati bi mogla le tedaj, ako se v vsej naši kulturi izvrši velikanski, bistven preobrat.

I. C.

Naše slike.

Stoletnica napoleonskih vojn budi spomine na velikega vojskovodja in brezobzirnega uzurpatorja, ki je znal zbrati vse sile od revolucije razdejane države in vdahniti vojnim zborom duha discipline in željo po zmagah, moža, ki je imel le to nesrečo, da ni poznal meje svoje pohlepnosti. Slika str. 321. kaže Napoleona v Brnu, ko študira na zemljevidu pohod proti Dunaju.

Avtomobilizem napreduje s tako naglico, da se izkušajo nesrečneži, ki še nimajo tega moderne vožila, že z vsemi sredstvi braniti proti njemu. Nedavno je priredila mednarodna avtomobilska zveza tekmo čez Alpe, pri kateri je prenočilo v Ljubljani čez sto avtomobilov. Pri vožnji čez Učko goro na Opatijo (str. 349) se je primerila nesreča, ki je zahtevala dve človeški žrtvi.

Vojna v Tripolisu, iz katere nam Italijani pač poročajo o svojih uspehih, vendar ne pride do konca. General Caneva se je vrnil v domovino, vojno bo nadaljevala druga moč, o kateri upajo hitrejšega napredka. V Turčiji pa je nevarno zavrelo. Albanci so se uprli in izsilili padec mladoturške vlade in razpust mladoturškega parlamenta. Silovit potres je razdejal mesta ob Dardanelah.

Japonski mikado Mutsuhito, ki je tekom svoje dolgoletne vlade moderniziral Japonsko ter preizkusil njeno moč v zmagoslavni vojni z Rusijo, je umrl. Sledi mu sin Yotsihito. Pogreb mikada se vrši z največjo slovesnostjo.

VOJNA V TRIPOLISU :
ITALIJANI STRELJAJO NA TURKE.

